

Танас Х.В.

КПІ ім. Ігоря Сікорського

ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: ПЕРЕХІД ДО ВИЩОЇ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ ЧЕРЕЗ РЕІНТЕГРАЦІЮ В ГЛОБАЛЬНІ ЛАНЦЮГИ (ГЛДВ)

Світова економіка переживає тектонічні зміни, що змушують глобальні ланцюги доданої вартості (ГЛДВ) до радикальної перебудови, а для України, яка героїчно протистоїть агресії та прагне до європейської інтеграції, це створює унікальну, але критично обмежену в часі можливість перейти від статусу сировинної периферії до повноцінного інтегрованого гравця. Успіх післявоєнного відновлення залежить виключно від того, наскільки швидко та ефективно ми зможемо використати цей момент для якісного "апгрейду" нашої галузевої економіки, спрямувавши стратегічні інвестиції не просто на відбудову руїн, а на створення високотехнологічних виробництв, що гармонійно вбудовуються у європейські ГЛДВ, ігнорування чого є прямою загрозою нашої економічній суверенності.

Інтеграція до глобальних ланцюгів доданої вартості (ГЛДВ) є одним із ключових інструментів світового економічного розвитку. ЮНІДО та інші міжнародні інституції послідовно наголошують на важливості використання цього підходу для країн, що розвиваються. Важливою передумовою успішної інтеграції є формування привабливого інвестиційного середовища, яке забезпечить необхідні фінансові ресурси для відбудови та модернізації економіки. Залучення іноземних інвестицій не лише стимулюватиме економічне зростання, а й поглибить економічні зв'язки України з європейськими ринками, що має вагомое значення для подальшої інтеграції в ЄС.[1]

Паралельно особливий акцент слід робити на відновленні критичної інфраструктури, яка є фундаментом стабільного функціонування держави та добробуту населення. Питання енергетичної безпеки та збереження трудового потенціалу мають вирішальне значення для стійкості економічних процесів. Розвиток енергетичної системи, зокрема активне впровадження відновлюваних джерел енергії, а також політика, спрямована на повернення українських працівників з-за кордону та ефективну інтеграцію іммігрантів, створять базу для довготривалого економічного зростання. Такий комплексний підхід дасть змогу не лише відбудувати країну після масштабних руйнувань, а й закласти надійну основу для її майбутнього як повноправного учасника європейської спільноти.[1]

До початку повномасштабного вторгнення у європейські ланцюги створення вартості були інтегровані суб'єкти господарювання різних видів економічної діяльності: – агрохарчова промисловість та сільське господарство, які протягом 2008-2022 років були базовими сферами економічної діяльності в первинному секторі, набувають нового значення для національної економіки України в контексті відновлення країни у повоєнний період. Підприємства зі східної частини України, які втратили можливість здійснювати виробничу діяльність через вторгнення окупанта, вже переносять свої виробничі потужності до західних територій. Таким чином, західна частина України (Львівська, Тернопільська, Рівненська, Закарпатська області) має стати базовим промисловим центром України у повоєнній інтеграції до європейських ланцюгів вартості [2].

Економічний розвиток України, так само як і інших держав із економікою, що формується, значною мірою ґрунтується на залученні до глобальних ланцюгів створення доданої вартості. Особливо важливою є можливість використовувати імпортні матеріали й комплектуючі у виробництві продукції, спрямованої як на внутрішній ринок, так і на експорт. Воєнна агресія Росії, що розпочалася у 2014 році й переросла у масштабне вторгнення у 2022-му, а також затяжні бойові дії на значній частині території країни суттєво змінили обсяги та структуру регіональних і міжнародних торговельних потоків.

Після подій 2014 року Україна переорієнтувала свою зовнішньоекономічну стратегію на поглиблення кооперації з європейськими партнерами та розширення взаємної торгівлі. Однак повномасштабна війна призвела до різкого скорочення експорту

та докорінної зміни напрямів його постачання (НБУ, 2023), що поставило країну перед необхідністю активного пошуку альтернативних ринків. Серед найпомітніших негативних наслідків збройної агресії дослідники відзначають руйнування складно структурованих GVCs, підвищену чутливість торговельних операцій до зовнішніх шоків, перебої у постачанні та значні цінові коливання.

Розглянувши рис.(1.1), можемо побачити наслідки збройних дій агресора, у формі зниження експорту України.

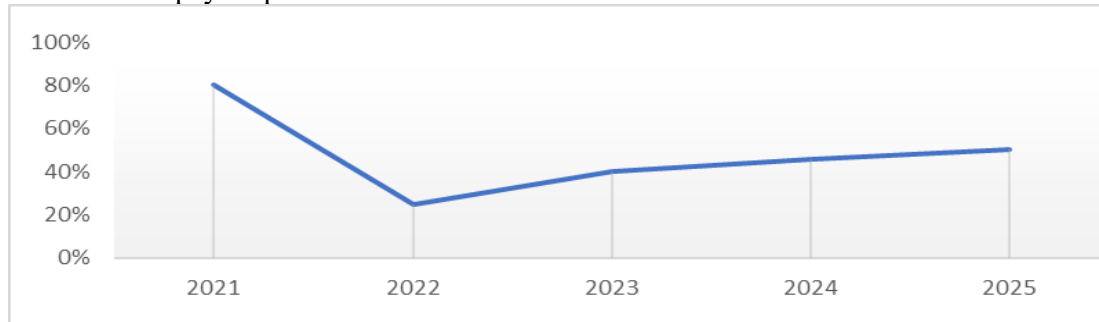

Рис.1.1 Графік зниження експорту України.

Джерело: розроблено на основі[3]

Післявоєнне відновлення України вимагає стратегічного відходу від сировинної моделі, яка консервувала її у позиції низької доданої вартості в Глобальних ланцюгах (ГЛДВ) до війни і зробила вразливою до військових шоків та логістичних блокад; тому, використовуючи статус кандидата в ЄС як каталізатор, Україні необхідно здійснити якісний "апгрейд" своєї галузевої економіки, цілеспрямовано інвестуючи у переробні потужності та високотехнологічні сектори для досягнення вертикальної інтеграції у європейські ГЛДВ, що, в свою чергу, вимагає негайної та масованої модернізації логістичної інфраструктури та створення міжнародно гарантованих механізмів страхування воєнних ризиків для залучення критично необхідних прямих іноземних інвестицій, оскільки лише такий системний підхід забезпечить стійкість, економічний суверенітет та успішне європейське майбутнє країни.

Глобальні ланцюги створення вартості (GVCs) є ключовим елементом сучасної світової економіки, визначаючи нові підходи до виробництва й міжнародної торгівлі. Вони дозволяють країнам глибше інтегруватися у світові ринки, ефективніше використовувати ресурси, зменшувати виробничі витрати та розширювати збут. Для держав, що розвиваються, участь у таких ланцюгах виступає важливим чинником економічного зростання та технологічного прогресу.

GVCs формують нові напрями економічного розвитку, сприяють модернізації, підвищенню кваліфікації працівників та поширенню інновацій, що зміцнює конкурентоспроможність країн. Для України включення до глобальних виробничих мереж є важливим фактором розвитку, оскільки відкритість торгівлі стимулює інвестиції, технологічне оновлення та посилення позицій на світових ринках. Водночас геополітичні загрози, зокрема війна, змінюють структуру зовнішньої торгівлі, змушуючи шукати нові ринки та адаптувати економіку до нових умов.

За цих обставин інтеграція України в GVCs і поглиблення міжнародної співпраці залишаються критичними для забезпечення стійкого економічного зростання в умовах мінливої глобальної економіки.

Перелік посилань:

1. Григоришин Р. Економічне відновлення України: місія можлива. *Економічна правда*. 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/07/19/716880/>
2. Integration into Global Value Chains. URL: <https://www.industry4ukraine.net/digest-6/#>
3. Державна служба статистики України (Розділ "Статистична інформація" → "Зовнішня торгівля") URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>